

Uusi alku 60

Mark 15:1–15

Savonlinnan Tuomiokirkko, 28.3.2012

Jeesus luovutetaan Pilatukselle

Edellä olemme kuulleet, kuinka Jeesus vangittiin ja vietiin ylipapin asunnossa pidettyyn oikeudenkäyntiin. Vaikka se joissain kohden pyrki säilyttämään puolueettoman ulkokuoren, se oli juutalaisen lain vastainen näytösoikeudenkäynti.

Jeesus tuomittiin kuolemaan, syytettynä jumalanpilkasta.

Sen jälkeen Markuksen evankeliumi kertoo, kuinka Pietari kielsi Jeesuksen ylipapin asunnon pihassa.

Sitten teksti palaa kuvailemaan Jeesuksen kohtaloa.

Heti aamulla ylipapit pitivät neuvottelun vanhimpien ja lainopettajien kanssa, ja sitten neuvosto teki päätöksen: Jeesus pantiin köysiin, vietiin pois ja luovutettiin Pilatukselle. (Mark 15:1)

Ylipappien neuvosto piti aamuvarhaisella toisen kokouksen, jossa tehtiin lopullinen päätös Jeesuksen tuomiosta: kuolema. Tämä saattoi johtua siitä, että juutalainen laki ei sallinut kuolemantuomion langettamista yhdessä ainoassa oikeuden istunnossa. Ylipapit halusivat pitää kiinni lain kirjaimesta ja pitivät siksi vielä uuden kokouksen.

Toinen mahdollisuus on, että mainittu kokous oli neuvottelu, jossa sovittiin taktiikasta; siitä, kuinka maaherra Pilatuksen edessä Jeesuksen asiassa toimittaisiin.

Juutalaisilla ei nimittäin ollut oikeutta pannan toimeen kuolemantuomiota. Se kuului maata miehittäville roomalaisille ja heidän maaherralleen.

Oikeata historiaa

Pontius Pilatus on historiallinen henkilö, joka toimi Juudean prokuraattorina vuosina 18 – 36 jKr. Hänen varsinaisena hallituskautunkinaan on Välimeren rannikolla sijannut Kesarea. Pääsiäisjuhlan aikaan hän kuitenkin oleskeli Jerusalemissa.

Pontius Pilatuksen nimi mainitaan uskontunnustuksissamme. Miksi? – Sillä halutaan ankkuroida Jeesus ja hänen ristinkuolemansa todelliseen historiaan. Jeesus on ollut oikeasti olemassa, todellisessa historiassa, samassa, jossa roomalaiset ja maaherra Pontius Pilatus.

Jeesus on jotain ihan muuta kuin vaikkapa Tähtien Sodan Luke Skywalker, joka on kyllä hieno sankari ja sykehdyttelee sydämen syviä tunteita, jopa ehkä ”Pyhän kokemusta”. Onhan hän urhea, mutta samalla heikko ja pieni ihminen, joka voi kannustaa ihmisiä ylittämään itsensä, oli tilanne miten vaikea tahansa. Luken usko itseään suurempaan voimaan (”Trust the force, Luke”) voi siirtyä meihinkin.

Mutta ongelmana on se, että Luke Skywalker on yksinomaan fiktiivinen hahmo, mielikuvitusolento. Häntä ei voida paikantaa kehenkään maan päällä milloinkaan eläneeseen valtakuntaan tai

hallitsijaan. Siksi myös hänen tuomansa lohtu on erilaista kuin mitä Jeesus voi tuoda. Tämä johtuu siitä, että Jeesus on todellinen historiallinen henkilö. Hän ”kärsi Pontius Pilatuksen aikana”. Hänen tuomallaan sovituksella on juuret todellisuudessa. Se on määrättömän paljon parempi asia kuin lohdullinen mielikuviutus.

Kenen aikana Väinämöinen eli? Tai Vishnu tai Thor, tai Afrodite tai Freia? Eivät kenenkään. He ovat myyttisiä hahmoja, joiden ei ole tarkoituskaan olla historiallisia. He ovat personifioituja vertauskuvia ihmismielen syvimmistä tunnoista.

Jeesus taas asteli oikeasti maan päällä, aikana, jona Pontius Pilatus toimi Juudean prokuraattorina. Jos Pilatuksen olemassaolo osoitettaisiin valheeksi tai myytiksi, myös usko Jeesuksen kärsisi kovan kolauksen. Niin kovan, että me lopettaisimme tämän ohjelman välittömästi.

Pilatusta Markuksen evankeliumi ei kuitenkaan lähemmin kuvaile. Syynä on kai se, että Markus kirjoitti lukijakunnalle, jolle Pilatus oli lähihistoriasta tuttu hahmo. Vähän kuin Urho Kekkonen meille 2000-luvun suomalaisille. Vaikkakaan ei yhtä kuuluisa ja jämerä.

Syytöksenä kapina valtiota vastaan

Pilatus kysyi Jeesukselta: "Oletko sinä juutalaisten kuningas?" (Mark 15:2)

Pilatus kysyi heti aluksi samantapaisen kysymyksen kuin mitä ylipappi oli kysynyt Jeesukselta aiemmassa kuulustelussa. Ylipapit olivat mitä ilmeisimmin esitelleet hänelle Jeesuksen asian, vaikka Markuksen evankeliumi ei siitä kerrokaan.

Pilatuksen kysymys kuitenkin poikkesi ylipappien kysymyksestä. Papithan olivat kysyneet: ”Oletko sinä sen Ylistetyn Poika?” He kysyivät siis uskonnollista asiaa, sitä, että tekikö Jeesus itsensä Jumalan veroiseksi. Pilatus taas kysyi poliittista asiaa: ”Oletko sinä juutalaisten kuningas?” Häntä ei juutalainen uskonto niinkään kiinnostanut, mutta hän oli vastuussa siitä, jos joku rupesi haastamaan roomalaisten hallitusvaltaa ja vaatimaan juutalaisten kuninkuutta itselleen. Jeesus oli siis haastettuna kapinasta roomalaista valtiovaltaa vastaan: ”Oletko sinä juutalaisten kuningas?”

"Sinä sen sanoit", Jeesus vastasi. (Mark 15:2)

Tämä on tulkinnanvarainen myönnytys. Jeesus ei siis suoraan myönnä, mutta ei varsinkaan kiellä. Tämä johtuu ilmeisesti siitä, että hän ei katsonut olevansa sellainen juutalaisten kuningas kuin mitä Pilatus kysymyksessään haki, sellainen, jota roomalaisten olisi pitänyt pelätä maallisen vallan anastajana. Toisaalta hän kuitenkin oli juutalaisten kuningas, Messias, Herran voideltu, jonka ilmestymisen ennakoiva vertauskuva Daavidin kuninkuus oli ollut.

Jeesus vaikenee

Ylipapit esittivät nyt useita syytöksiä häntä vastaan, ja Pilatus kysyi: "Etkö lainkaan vastaa? Kuulethan, mistä kaikesta he sinua syyttävät." Mutta Jeesus ei enää vastannut mitään. Tämä ihmetytti Pilatusta. (Mark 15:3-5)

Mistä he häntä syyttivät? Varmaankin kaikenlaisesta, temppelein halveksimisesta, kansankiihotuksesta, keisaria vastaan nousemisesta, juutalaisen lain rikkomisesta. Tuota tulvaa vastaan Jeesus vain on hiljaa, mikä on niin outoa, että jopa Pilatuksen on puututtava peliin ja

kehotettava Jeesusta puolustautumaan. Kai hänkin tajusi, että ylipappien motiivina oli paljon muutakin kuin oikeus ja kohtuus.

”Mutta Jeesus ei enää vastannut mitään.” Miksi tuossa on tuo ”enää”. – Luultavasti sen merkkinä, että nyt Jeesuksen elämässä oli ohitettu puhumisen aika. Alkoi kärsiminen, eikä sitä enää voinut peruuttaa. Jeesus antautui vääryyden heiteltäväksi, meni siihen vaiti kuin uhrikaritsa.

Kuin karitsa, jota teuraaksi viedään,
niin kuin lammas, joka on ääneti keritsijänsä edessä,
ei hänkään suutansa avannut. (Jes 53:7)

Pilatus ihmetteli. Roomalainen pakana aavisteli korkeampien voimien läsnäolon, vaikka Jumalan oman kansan johtajat olivat täysin sokeita ja menivät kuin sidotut pässit vääryyden valtojen syöveriin.

Yllättävä mahdollisuus vapauttaa Jeesus

Markus siirtyy kuvaamaan yllättävää episodua, joka olisi saattanut kääntää Jeesuksen kohtalon aivan erilaiseksi kuin mitä siitä tuli.

Juhlan aikana maaherra aina päästi vapaaksi yhden vangin, sen jota kansa pyysi.
(Mark 15:7)

Tuolloin oli käytössä tuollainen tapa. Se liittyi roomalaisen lain tuntemaan *abolitio*-menettelyyn, jossa syytetty armahdettiin ennen tuomion langettamista. Se oli Esko Haavan kommentaarin mukaan oikeastaan vain keisarin oikeus, mutta eräiden mainintojen perusteella myös maaherrat saattoivat joskus antaa tällaisen armahduksen.

Lisäksi kerrottu tapa luultavasti liittyi itämailla tunnettuun ns. narrikuninkaan juhliin. Siinä rikollisesta tehtiin kansanjuhlassa vapaa mies ja narrikuningas. Sellainen varmaankin sopi juutalaiseen pääsiäisjuhlaan, joka oli vapauden ja vapautumisen juhla. Siksi kai kansa sai pyytää yhden vangin vapauttamista ja maaherra soi sen heille.

Sillä kertaa oli vangittuna kapinoitsijoita, jotka kapinan aikana olivat tehneet murhan. Heidän joukossaan oli Barabbas- niminen mies. (Mark 15:7)

Barabbas oli siis jonkinlainen poliittinen rettelöitsijä, roomalaista miehitysvaltaa vastustanut kapinoitsija. Oliko hän kansallissankari vai roisto, sitä teksti ei kerro. Joka tapauksessa hänen vangitsemisekseen oli perusteet (murha) ja Barabbaan kohtalo näytti sinetöidyltä: ristille hän oli menossa.

Pilatuksen luo kerääntyi nyt väkijoukko, joka pyysi häntä tekemään niin kuin hänen tapansa oli. (Mark 15:8)

Tuosta Pilatuksen mieleen juolahti keino päästä eroon kiusallisesta tilanteesta näppärällä tavalla, loukkaamatta ylipappeja ja tekemättä vääryyttä viattomaksi tietämälleen Jeesukselle.

Pilatus kysyi: "Tahdotteko, että vapautan teille juutalaisten kuninkaan?" Hän näet ymmärsi, että ylipapit olivat pelkästä kateudesta jättäneet Jeesuksen hänen käsiinsä.

Ylipapit kuitenkin kiihottivat väkijoukkoa pyytämään, että hän pikemminkin vapauttaisi Barabbaksen. (Mark 15:11)

Pilatuksen suunnitelma epäonnistuu

Pilatuksen nopea suunnitelma ei onnistunut. Barabbas oli ehkä kotoisin Juudeasta, Jeesus kaukaa landepaukkujen Galileasta, joten Barabbas oli paljon ”mediaseksikkäämpi” kuin Jeesus. Varsinkin kun otetaan huomioon, että hän oli ainakin joillekin kansallissankari, joka oli uskaltanut nousemaan roomalaista sortovaltaa vastaan. Sitä vastaan ei lempeä ja hiljainen rakkauden opettaja kansansuosiossa pärjännyt, varsinkin kun oli lammasmaisen hiljaa eikä yrittänytään puolustaa itseään ja asiaansa.

Pilatuksen nopea suunnitelma oli kariutunut ja rankasti. Hän kuitenkin yritti pelastaa mitä pelastettavissa oli: oman viattomuutensa. Hänen ei itsensä tarvitsisi langettaa tuomiota viattomalle.

Vielä Pilatus kysyi kansalta: "Mitä minä sitten teen tälle, jota te sanotte juutalaisten kuninkaaksi?" (Mark 15:12)

Ehkä Pilatus ajatteli, että kansa huutaisi Jeesukselle ruoskaa tai vankeutta tai jotain sellaista. Sinänsä vastuuton pyyntö, jolla hän pyrki puhdistamaan omantuntensa.

Pilatuksen järkytys oli varmaan melkoinen, kun hän kuulikin kansan älyttöminä huutavista kurkuista kaikkein kovimman ja raaimman mahdollisen tuomion:

He huusivat: "Ristiinnaulitse!" "Mitä paha hän on tehnyt?" kysyi Pilatus. (Mark 15:14)

Roomalaiset olivat ainakin noin periaatteessa lakia ja oikeutta hyvin paljon arvostava kulttuuri. He tiesivät, että ”naurisvarasta ei hirtetä”. Ja Jeesus ei ollut varastanut edes naurista, sen Pilatus tiesi. Oli siis täysin vastoin kaikkea oikeustajua, että hänelle vaadittiin tällaista tuomiota.

Se on luultavasti julmin yleisessä käytössä ollut rangaistusmuoto. Siinä tuomittu kitui yleensä useita päiviä. Kipu oli äärimmäisen kovaa, sellaista, johon edes morfiini ei olisi auttanut.

Mutta he huusivat entistä kovemmin: "Ristiinnaulitse se mies!" (Mark 15:14)

Pilatusta käy jotenkin sääliksi. Hän oli yrittänyt selviytyä tyylikkäästi hankalasta tilanteesta. Lopputulos oli pahempi kuin paha. Hän oli yrittänyt saada Jeesuksen vapautetuksi jonkin suhteellisen lievän rangaistuksen kautta. Ja tuloksena olikin kauheista kauhein rangaistus.

Tehdäkseen kansalle mieliksi Pilatus päästi Barabbaksen vapaaksi, mutta Jeesuksen hän ruoskitti ja luovutti ristiinnaulittavaksi. (Mark 15:15)

Miksi?

Miksi näin kävi? Pinnallisena syynä oli ensinnäkin Pilatuksen rohkeuden puute. Jos hän kerran tiesi sydämessään Jeesuksen syyttömäksi, miksi hän ei seisonut oikeuden takana?

Siksi, että siitä olisi saattanut koitua hänelle itselleen poliittista harmia. Jos juutalaiset ylipapit olisivat kannelleet keisarille, Pilatus olisi saattanut joutua epäsuosioon. Ja sitä riskiä hän ei uskaltanut ottaa, sillä piti omaa etuaan tärkeämpänä kuin oikeutta ja totuutta.

Toinen syy oli kansan älyttömyys. Kansanjoukko ei yleensä tutkaile asioita kovin syvällisesti tai puolueettomasti tai kriittisesti. Kansanjoukko juoksee sen pillin mukaan, jolla on kovin ääni, joka saa naurajat puolelleen, joka saa joukkovihan kiihotettua tai joka voi vedota johonkin muuhun sellaiseen vahvaan tunteeseen, joka leviää helposti joukossa.

Kansanjoukko ei ymmärrä kovin monimutkaisia ajatuskulkuja, korkeintaan sellaisia kuin että ”konservatiivisuus” on pahasta ja ”liberaalisuus” on hyvä juttu.

Jeesuksen ja Barabbaan tapauksessa ei ilmeisesti tarvittu edes noin paljoa erittelevää älyä. Vaikuttaa siltä, että perkele oli saanut vallan ja siksi Jeesus huudettiin ristille vailla pienintäkään järjen tai kriittisyyden häivää. Kävi niin kuin Tuomari Nurmion kappaleessa: ”Ajatuksen säteellä / ei yhtään ystävää.”

Kolmas syy oli näitten molempien edellisten takana vääjäämättä vaikuttanut syy: Jumalan tahto:

Hän kärsi rangaistuksen, jotta meillä olisi rauha, hänen haavojensa hinnalla me olemme parantuneet. Me harhailimme eksyneinä kuin lampaat, jokainen meistä kääntyi omalle tielleen. Mutta Herra pani meidän kaikkien syntivelan hänen kannettavakseen. (Jes 53:6)

Herra näki hyväksi, että hänet ruhjottiin, että hänet lävistettiin. Mutta kun hän antoi itsensä sovitushriksi, hän saa nähdä sukunsa jatkuvan, hän elää kauan, ja Herran tahto täyttyy hänen kauttaan. Ahdistuksensa jälkeen hän näkee valon, ja Jumalan tunteminen ravitsee hänet. Minun vanhurskas palvelijani tekee vanhurskaiksi monet, heidän pahat tekonsa hän kantaa. (Jes 53:11)

Pilatuksella ei siis oikeastaan ollut mahdollisuutta saada Jeesusta vapaaksi. Jumala toimi kansanjoukon älyttömän mökän ja Pilatuksen pelkuruuden kautta ja toteutti vääjäämättä oman tarkoituksensa. Se oli se, että kaikki synnit, myös Pilatuksen pelkurimainen oman edun tavoittelu ja juutalaisen kansan väkivaltainen joukkoälyttömyys, sovitettaisiin Jeesuksessa.